

Međunarodni sudija sa kontroverznom prošlošću

Od osam međunarodnih sudija koji su imenovani u novo Vijeće za ratne zločine pri Sudu BiH, Gerald Gahima iz Ruande ima iskustvo koji drugi nemaju.

On je upoznao političke igre oko ratnih zločina kao visoki državni službenik i kao žrtva. Njegov otac je 1961. godine razapet na križ kao žrtva etničkog zločina potaknutog mržnjom.

Upravo mu je iskustvo u radu na predmetima ratnih zločina u svojstvu državnog tužioca Ruande od 1999. do 2003. godine, dalo prednost prilikom izbora, u skladu sa smjernicama za zapošljavanje novog Vijeća.

Ali, u februaru 2004. godine Gahima iznenada napušta svoju zemlju pod kontraverznim okolnostima o kojima od tada uporno odbija da govori. Malo prije odlaska, a tek jedan mjesec nakon što je imenovan na položaj potpredsjednika Vrhovnog suda Ruande, Gahima je podnio ostavku pravdajući to ličnim razlozima.

Njegovim odlaskom javnost je ostala uskraćena za odgovor u vezi sa njegovim privatnim i poslovnim dugovanjima u visini od 330 miliona ruandskih franaka (RWF) ili 603.000 američkih dolara. Nije se izjasnio ni o tvrdnjama Nacionalne ruandanske komisije za ljudska prava o zloupotrebi položaja, na koje vlasti u Ruandi nikad nisu reagovala.

Gahima nikada nije bio predmet zvanične istrage niti je optužen za bilo kakvo krivično djelo. Ali o ovim navodima se pisalo i u domaćoj i u stranoj štampi, i diskutovalo u međunarodnim organizacijama.

Sumnje o političkim i finansijskim zloupotrebama funkcionera, nisu ništa neuobičajeno u ovoj istočnoafričkoj zemlji u kojoj

politika vodi glavnu riječ. Ruanda se još uvijek oporavlja od sukoba između Tutsija i Hutua, koji je 1994. godine iza sebe ostavio gotovo milion mrtvih i koji je okarakteriziran kao genocid.

Februarski izvještaj američkog State Departmenta citira tvrdnje o Gahiminoj zloupotrebi položaja za privatne bankovne transakcije, koje su, kako se dalje navodi u izvještaju, dovele do njegove ostavke.

Osoba zadužena za provjeru Gahime i ostalih kandidata, prije njihovog imenovanja od Visokog predstavnika u BiH Paddy Ashdowna, priznao je da su Gahimine kvalifikacije bile upitne, ali OHR nije istražio njegovu biografiju prije nego što je preuzeo dužnost u martu.

Amerikanac Michael Johnson, šef Ureda registrara za Sud BiH koji je predložio Gahimu, izjavio je da je istražio spomenute navode i dodao da se oni moraju shvatiti u kontekstu političke situacije koja vlada u Ruandi.

Novoosnovano Vijeće za ratne zločine najnoviji je pokušaj međunarodne zajednice u poticanju približavanja između tri konstitutivna naroda u BiH, koji još uvijek imaju distancu jedni prema drugima nakon rata iz devedesetih.

Ovo je zasnovano na pretpostavci da bi sud sastavljen od domaćih i stranih sudija u zemlji u kojoj su se desili zločini, više doprinijeo pomirenju, nego sud u neutralnoj zemlji. Ovo Vijeće bi zajedno sa sličnim sudovima u Hrvatskoj i Srbiji, sa vremenom trebalo zamijeniti Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju u holandskom gradu Den Haagu.

Ispitivanje javnog mnijenja u BiH, koje je u martu proveo Centar za istraživačko novinarstvo u Sarajevu (CIN), otkrilo je da polovina ispitanih građana očekuje da će prisustvo međunarodnih sudija i tužioca biti garancija poštenih i nepristrasnih suđenja.

Objavljeni izvještaji navode Gahimu kao bliskog saradnika aktualnog predsjednika Ruande Paula Kagamea. Brzo je napredovao u Ruandskom patriotskom frontu (RFP), partiji koja će predvođena Kagameom preuzeti vlast nakon genocida, zbacivši vladu sastavljenu od većinskih Huta.

Gahimin uspon u politici započinje kada postaje glasnogovornik RFP po okončanju mjesec dana dugog genocida. U toku jedne decenije on će vršiti dužnosti zamjenika ministra javnih poslova, zamjenika ministra pravde, državnog tužioca i službenika vrhovnog suda.

Njegova politička karijera se iznenada prekinula, kratko vrijeme nakon objavljivanja niza članaka u nezavisnim novinama „Umuseso“. Novine su iznijele navode da je Gahima imao velike dugove i da je podizao zajmove pod sumnjivim okolnostima.

Čitajući listu ljudi za koje je Narodna banka navela da su neplatiše kredita poslovnih banaka, novinari „Umuseso“ su pronašli Gahimino ime. Pomenuta lista, koja je došla u posjed CIN-a uz saglasnost „Umuseso“, pominje „Geralda Gahimu“ kao dužnika 5 klase, u visini od 17 miliona RWD (31,000 američkih dolara), za kredit od BCR banke. Takođe ga povezuje sa Equatoria Consult, koju Gahima opisuje ka porodični posao, gdje je dužnik 5 klase na ime kredita od BCDI banke u visini od 313 miliona RWF (572,000 američkih dolara).

Prema ruandanskom zakonu o bankarstvu, poslovne banke se upozoravaju da izbjegavaju davanje kredita dužnicima klase 5, koji su propustili da vrate dugove i predstavljaju visok rizik.

Gahima kaže da je tužio novine za klevetu, ali nakon što je napustio zemlju, nije istjerao tužbu do kraja.

Gahima navodi da se nalazio u upravnom odboru BCDI banke kao predstavnik vlade i priznaje da su novine objavile tvrdnje o njegovim vezama sa ovom institucijom.

Nevladina organizacija Komitet za zaštitu novinara iz New Yorka, koja izvještava u slučajevima ugrožavanja slobode medija, pominje „Umuseso“ kao hrabar primjer novina koje su se našle na udaru vlasti zbog svog istraživačkog rada. U zemlji u kojoj vlada strah od odmazde ljudi na vlasti, ne čudi da su mnogi od „Umuseso-ovih“ sagovornika u tekstovima o Gahimi željeli ostati neimenovani.

Upitan šta misli o ovim navodima, Gahima je odgovorio: „To su samo jedne novine.“

U izvještaju koji je Američki State Department objavio o Ruandi u februaru i u kojem spominje Gahimu mjesec dana prije njegovog imenovanja u BiH, navodi se da su tvrdnje iznesene protiv njega da je „iskoristio svoju poziciju da bi osigurao bankovne kredite,“ dovele do njegove ostavke.

Gahima je odbio da komentariše bilo koji od pojedinačnih navoda, ali je ponudio da njegov advokat iz Kigalija, Haguma Jean, razgovara sa CIN-om. Kada smo ga kontaktirali, Haguma je rekao da će odgovoriti putem e-maila, međutim to se nije desilo.

Gahima se takođe ponudio da kontaktira službenike iz BCDI banke koji bi prikazali njegovo kreditno stanje. Takve kontakte nije ponudio za BCR banku.

Generalni direktor BCDI banke Alfred Kalisa, nije želi da odgovori na postavljena pitanja tokom telefonskog razgovora, a i kasnije u pismenoj formi.

Gahima se takođe ponudio da omogući kontakt sa BACAR bankom, u čijem je upravnom odboru bio naimenovan kao predstavnik vlade. Gahimini poslovi sa ovom bankom su takođe razmatrani u jednom od članaka „Umuseso“ magazina. Šef poslova i uprave kreditima u BACAR banci G.W. Wright, odgovorio je na pismenu molbu kako ne može medijama otkriti bilo kakve informacije o Gahimi.

U razgovoru sa CIN-om Gahima je nekoliko puta ponovio da je iz

privatnih razloga napustio Vrhovni sud i Ruandu, a ne zbog pisanja štampe. Takođe je dodao da i dalje ne namjerava nastaviti diskutovati ova lična pitanja u javnosti.

U jednom od tri kratka telefonska razgovora, on je rekao: „Ne želim nove probleme sa vlastima u Ruandi“. No, nije želio odgovoriti kakvu ulogu u njegovoj odluci da šuti igra Kagameova vlada u kojoj je i on svojevremeno bio.

U odvojenom slučaju, nadzorni organ vlade iz Ruande, navodi da je Gahima prekoračio svoja ovlaštenja dok je bio državni tužilac.

U pokušaju da uvjeri Zapad kako radi na demokratizaciji, vlada u Ruandi je 1999. godine osnovala nacionalnu Komisiju za ljudska prava, pored već postojeće Komisije za reformu zakona, Izborne komisije i Komisije za jedinstvo i pomirenje.

U godišnjim izvještajima Komisije iz 2000., 2001. i 2002. godine., navodi se da je odjeljenje, na čijem je čelu bio Gahima, pod optužbom za korupciju navodno protivzakonito uhapsilo bivšeg člana parlamenta Mbandu Jeana i držalo ga tri godine u pritvoru bez pokretanja postupka.

Mbanda je uhapšen u maju 2000. godine, nakon što je napisao otvoreno pismo u kojem kritikuje RFP pod šest godina starim optužbama za finansijske prevare, falsifikovanje dokumenata i pronevjeru.

Vlada Ruande u odgovoru na navode američkog State Departmenta, izjavila je da on nije bio pritvoren iz političkih razloga. Prema vladinom mišljenju Mbanda je zakonito optužen, i to se odnosi na period tokom genocida, i njegovo skretanje velike pošiljke rabljenih automobilskih dijelova, u vlasništvu kompanije čiji je bio uposlenik, i prisvajanje profita od prodaje tih dijelova.

Komisija navodi da, u svojstvu državnog tužioca Gahima nije bio nadležan za stari predmet koji je prethodio Mbandinom

angažmanu u državnom parlamentu, i da je on trebao ostaviti lokalnim vlastima da odluče o pokretanju postupka.

Komisija je takođe zabilježila da je Gahima naredio hapšenje Bugingo Eudes, carinskog službenika i ključnog svjedoka koji je mogao svjedočiti u predmetu protiv Mbande. U izvještaju se navodi da je vlada izvršila pritisak na Eudes da svjedoči protiv Mbande ili se suoči sa zatvaranjem. Bugingo je proveo 13 mjeseci u zatvoru, navodi se u izvještaju Komisije, a onda mu je naređeno da se svake sedmice javlja Gahimi. „Čak mu nije bilo dozvoljeno da napusti zemlju,“ izlaže se u izvještaju Komisije, „pa ipak nije bilo jasnih ili zakonitih razloga koje bi podržavale istragu protiv njega.“

„Što se tiče Komisije za ljudska prava, tu se radi o tumačenju zakona od strane pojedinaca,“ primjetio je Gahima, ali je odbio da iznese bilo kakvo dodatno objašnjenje.

Tokom 2002. godine Gahima je ponovo potpao pod udar kritike oko pritvaranja optuženih protiv kojih nije nikad pokrenut postupak – ovog puta radilo se o šest sudija Vrhovnog suda, koji su presuđivali u dva odvojena predmeta protiv BCR i BCDI banke.

Prema izvještaju komisije, tri od ovih sudaca bila su zatvorena dva dana tokom januara. Druga trojica su pritvorena u martu tokom pet dana, i svi su bili optuženi za falsifikovanje i korištenje falsifikovanih dokumenata prilikom donošenja presuda u slučajevima pomenutih banaka.

Čak i nakon što su sudije puštene, oni su se žalili komisiji, morali su da se javljaju svakog petka u tužilaštvo i nije im bilo dozvoljeno da napuštaju Ruandu. Kako su izjavili, tužilac je vršio na njih pritisak da podnesu ostavku. Izvještaj konstatuje da su neke od sudija podnijeli ostavku, ali ne imenuje koji.

Komisija, smatrajući da će nedostatak sudija uticati na rad pravosuđa, obratila se pismeno predsjedniku Vrhovnog suda i

izrazila zabrinutost zbog broja sudija koji daju otkaz i upitala „da li je ovo urađeno u skladu sa pravilnikom o radu sudija i da li se u stvari radi o nametnutoj ostavci koja je primjenjena na neke, sve ili ove sudije.“

“Nakon svih tih izvještaja, imenovan sam za zamjenika glavnog sudije,” izjavio je Gahima. “To se ne bi dogodilo, da sam učinio nešto loše.”

Gahima je veoma uvažen kao borac za pravdu nakon rata i genocida.

Njegov rezime uključuje diplome sa Pravnog fakulteta u Keniji i Fakulteta za ekonomiju i političke nauke u Londonu.

Gahima je došao uz dobre preporuke kao potencijalni sudija pri novom Vijeću za ratne zločine u BiH, prema riječima šefa Ureda registrara Johnsona, koji savjetuje domaće sudske zvaničnike o uspostavljanju Vijeća.

“Kada sam prihvatio ovu odgovornost prošle godine, gosp. Gahima mi je preporučan od strane Instituta za mir SAD-a kao uvažan stručnjak,” izjavio je Johnson u intervjuu.

Johnson je rekao da je lično istražio Gahiminu prošlost, te da je Ruandanac također potvrđen od strane Ureda za ratne zločine pri Državnom uredu SAD-a.

Glasnogovornik State Departmenta rekao je da u ovom trenutku ne mogu ni potvrditi da su provjerili i potvrdili Gahimu.

Neil J. Kritz, direktor Programa vladavine prava pri Institutu, je bio nedostupan za komentare o Gahimi, ali u ranijem intervjuu je izjavio da je Gahima iskusan i sposoban, te odbacio sve navode protiv njega u prošlosti.

Johnson i Gahima su se sreli u Ruandi, najprije dok je Johnson radio kao volonter u nastojanju da privuče donacije za re-izgradnju pravnog sistema, te ponovo 2003, kad je postao zamjenik tužioca na Međunarodnom Krivičnom Tribunalu za Ruandu

(ICTR) u vrijeme kad je Gahima bio državni tužilac u Ruandi.

Johnson je odgovor za pronalaženje sudijskih kandidata, koje nakon toga imenuje glavni predstavnik međunarodne zajednice, Visoki predstavnik Paddy Ashdown.

“Ne znam da li su upoznati,” izjavio je Gahima, na pitanje da li su Johnson ili Ured Visokog predstavnika (OHR) upoznati sa kontroverzama u Ruandi. “Napisao sam rezime.”

Gahimin rezime je predstavljao problem za Billa Pottera, zamjenika Visokog predstavnika, koji je vršio izbor kandidata za Ashdowna.

Potter je postavio pitanje zašto rezime ne navodi stvarno iskustvo sa suđenja.

“Gahima je bio odgovoran za nadziranje, istraživanje, ukazivanje i procesuiranje više slučajeva genocida nego bilo koje drugo ljudsko biće na ovoj planeti, ” izjavio je Johnson.

“Ukoliko je procesuirao jedan slučaj genocida, za nas je prihvatljiv kandidat,” Potter tvrdi da je rekao Johnsonu.

Potter, također, tvrdi da nikad nije dobio dopunjeni rezime, da nikad nije preporučio Gahimu, međutim, u aprilu, nakon što je Potter penzionisan, Gahima je postao sudija.

“Mislim da je u ovom slučaju, Johnson napravio takvu gužvu oko toga, da je Paddy na kraju pokleknuo (i imenovao Gahimu),“ izjavio je Potter.

Potter tvrdi da OHR nije vršio provjeru Gahimine profesionalne istorije, osim onoga što je bilo navedeno u rezimeu, te nije znao ništa o kontroverzama u Ruandi.

Ashdown je, posredstvom svog ureda za odnose sa javnošću, izjavio da ne želi da komentira sudiju.

Potterov nasljednik na mjestu zamjenika Visokog predstavnika,

John Peyton, kaže da ne želi da osporava Potterove riječi o tome šta se događalo sa Gahimom, ali da nema komentara.

U svjetlu istraživanja CIN-a, OHR pregledava Gahiminu prošlost. Predstavnik za štampu, Oleg Milišić je izjavio, "U ovom momentu preispitujemo ovo pitanje i pokušavao da potvrdimo činjenice."